

הלכה למעשה

עם רבני רשת בתי ההוראה הארצית 'המאורות'

האם צריך מזוזה בכניסה לבניין?

מאת הגאון רבי אוריאל חוברה שליטי"א
// רב הישוב נחליאל, ומרבני בית ההוראה

באשר לשאלתך אם צריך מזוזה בפתח הכניסה לבנין, הנני להשיב.

פשוט שכל כניסה שיש לה צורת הפתח, הוא בכלל על מזוזות ביתך ובשערך. ואינא ביומא (דף יא עמוד א) תנו רבנן בשערך - אחד שערי בתים, ואחד שערי חצירות, ואחד שערי מדינות, ואחד שערי עיירות, יש בהן חובת מצוה למקום. משום שנאמר וכתבתם על מזוזות ביתך ובשערך.

וכן פסק הרמב"ם בהלכות תפילין ומזוזה (פרק ו הלכה ח) וז"ל, לפיכך אחד שערי חצרות ואחד שערי מבואות ואחד שערי מדינות ועיירות הכל חייבים במזוזה שהרי הבתים החייבין במזוזה פתוחין לתוכן, אפילו עשרה בתים זה פתוח לזה וזה פתוח לזה הואיל והפנימי חייב במזוזה כולן חייבין, ומפני זה אמרו שער הפתוח מן הגינה לחצר חייב במזוזה, עכ"ל.

וכן פסק מרן בשו"ע (יו"ד סימן רפו סעיף א) אלו המקומות שחייבים במזוזה, אחד שערי בתים ושערי חצרות, מדינות ועיירות, רפת בקר ולולין ואוצרות יין ושמן ובית האשה ובית השותפים, כולם חייבים. וכתב הרמ"א שם ודוקא כשבית השותפים ישראלים, אבל בית של ישראל ועובד כוכבים פטור ממזוזה (מרדכי ספ"ק דעבודת כוכבים) וכן חצירות או עיירות שמקצת עובדי כוכבים דרים שם, פטורין ממזוזה (חידושי אגודה פ"ק דיומא). ועי"ע שם בנו"כ. ועוד כתב מרן בשו"ע (סימן רפז סעיף א) שאין הפתח חייב במזוזה, אלא אם כן יש לו שתי מזוזות ומשקוף. דהיינו צורת הפתח.

ולכן אם יש בכניסה צורת הפתח, צריך להניח שם מזוזה. וכן המנהג פשוט בכל המקומות. אך אם אין שום צורת פתח בכניסה לבנין, היא נחשבת ככניסה שאינה חייבת במזוזה. ועי"ע בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סימן מו) ואם בכל זאת ירצה להניח מזוזה כדי שיהיה לשמירה במקום הפטור, אין להניחה. ועיין בשו"ת שבט הלוי (ח"י סימן קפא) שהאריך בזה, ואכמ"ל.

עיון הפרשה

אהבת ישראל של השי"ת

וְנִשָּׂא אֶהָרֶן אֶת שְׁמוֹתֶם לְפָנַי ה' (כ"ח, י"ב).

דברים נלהבים כותב הגאון רבינו ישי שרעבי זצוק"ל, רבה של שכונת מרמורק ומזקני רבני תימן, בספרו 'מנחת ישי' על התורה. ואלו הם דבריו.

חקיקת שמות השבטים על אבני האפוד מגלה לנו את עוצם אהבת הקב"ה לישראל. במעשה האפוד נזכר שעל שתי אבני השוהם היו חרוטים שמות שנים עשרה השבטים, אותן נשא אהרן על שתי כתפיו לזכרון. מקשה ה"קדושת לוי": הרי בכל מקום שמדובר על ענין זכירה לטובה מוזכרים שמותיהם של שלושת האבות ולא של השבטים כגון "וזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכור והארץ אזכור" (ויקרא כו, מב). ומדוע כאן בבגדי כהונה תחת הזכרת האבות נזכרו השבטים? ולמרות שחז"ל אמרו לנו, שגם שמות האבות חרוטים, מ"מ זה לא מפורש במקרא, ומה טעם הדבר?

ומתוך ה"קדושת לוי" שזאת מרמזת לנו התורה, אל תחשוב שמכיון שה' יתברך בחר באהרן מתוך שאר בניו לקדשו ולעשותו כהן, אהרון בלבד הוא זה שאוהבו ה' ולא בניו, לכן בא הקב"ה וצוה לחקוק על אבני השוהם את שמות השבטים, כדי שיהיו אבני זכרון על כתפיו של אהרון - "שיהא הקב"ה רואה תמיד את שמותיהם כתובים לפניו ויזכור צדקתם (רש"י), ומכאן אתה למד שגם בהם חפץ הקב"ה, גם אותם הוא אוהב ומחבב, גם את שאר בני ישראל שאינם כוהנים, ושם עיניו עליהם לטובה לבל ידח ממנו נידח, לפיכך מציינת התורה שעל אבני האפוד היו כתובים שמות השבטים.

וראה מה שכתוב בילקוט שמעוני (רמז תקעד) על הפסוק (ויקרא טז, טז) "השוכן אתם בתוך טומאתם", שאעפ"י שטמאים שכינה שרויה ביניהם. במדרש וישלח אומר ריש לקיש: בשלוש לשונות של חיבה חיבב הקב"ה את ישראל, בדביקה, בחשיקה ובחפיצה. בדביקה "ואתם הדבקים" (דברים ז, ז), בחפיצה "ואשרו אתכם כל הגויים כי תהיו אתם ארץ חפץ" (מלאכי ג, יב), בחשיקה "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם" (דברים ז, ז). ואנו למדים מפרשתנו על אותו רשע "ותדבק נפשו בדינה", "שכס בני חשקה", "כי חפץ בבת יעקב".

מובא במדרש (שיר השירים): "א"ר יוחנן, שאל רשב"י את ר"א בר' יוסי, אפשר שמעת מאביך מהו "בעטרה שעטרה לו אמוי" (שיר השירים ג, יא)? א"ל הן, א"ל מהו, א"ל משל למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מחבבה יותר מדי והיה קורא אותה בתי, ולא זו מחבבה עד שקראה אחותי, ולא זו מחבבה עד שקראה אמי, כך היה הקב"ה מחבב את ישראל וקראה בתי, שנאמר (תהילים מה, יא) "שמעי בת וראיי", לא זו מחבבה עד שקראתן אחותי, "פתחי לי אחותי" (שיר השירים ה, ב), לא זו מחבבה עד שקראן אמי, שנאמר (ישעיה נא, ד) "הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזיני", עמד רשב"י ונשקו על ראשו.

ראה ידידי איזה כינויים של חיבה: בת, אחות, אם. הבה נשוב לאהבה את אבינו שבשמים ונהיה כבנים נאמנים דבוקים בו.

עיוני הלכה ומנהג

בדין ברכת פירות מרוסקים

מאת: הגאון רבי צפניה רענן שליט"א

בגמ' ברכות (ל"ח) איתא, והלכתא תמרי ועבדינהו טרימא מברכין עלייהו בופה"ע. מ"ט במילתיהו קיימי כדמעיקרא. פירש"י - טרימא, דבר הכתוש קצת ואינו מרוסק. משמע מדבריו שאם נתרסק לגמרי ברכתו שהכל. וכ"כ תרומת הדשן להדיא (ח"א ס"י ט). מיהו הרמב"ם (פ"ח ה"ד) כתב: תמרים שמיעכן ביד והוציא גרעינים שלהם ועשאם כמו עיסה מברך עליהם תחילה בורא פרי העץ ולבסוף מעין שלוש.

מבואר בדבריו שאפי' נתרסקו לגמרי ברכתו העץ מפני שעדיין ממשיך קיים [ר"ל שלא נעשו משקה]. וכן פסק מרן בשו"ע סי' ר"ב ס"ז. וכתב שם הרמ"א: דלפ"ז ה"ה לפאוודלא [מיני פירות שמבשלים אותם עד שנימוחין לגמרי ולא ניכר צורתן, כמו ריבה של ימינו] מברכין עליהם העץ, וי"א שהכל. וטוב לחוש לכתחילה לברך שהכל. אבל אם בירך העץ יצא כי כן נראה עיקר. עכ"ל.

ונחלקו האחרונים בדעת הרמ"א, י"א דהרמ"א פליג רק בפאוודלא כיון שנימוחו לגמרי ומחמת הבישול [אפי' ללא מים] לא ניכר צורתן כלל. אך בדין תמרים שמיעכן ונתרסקו היות ועדיין ניכר צורתן מודה לשו"ע שברכתן העץ. (לבוש, מג"א, א"ר). ויש אומרים דרמ"א פליג גם על דין תמרים שמיעכן וס"ל דגם הם ברכתן שהכל. (שכנה"ג, לחם חמודות, הגר"א, ב"י לשיטת רש"י, תרוה"ד ועוד - שעה"צ).

המשנ"ב [סי"ק מ"ב] הכריע כדעת השו"ע דאם ממשיך קיים ולא נימוחו לגמרי ברכתן העץ. ורק בנימוחו לגמרי ברכתן שהכל [דפוטר הכל]. ועיי' בביאור"ה ד"ה תמרים.

והנה, דעת מהרי"ץ לענין ברכת פירות המרוסקים, עיין בתשובותיו פעולת צדיק (ח"ב סי' כ"ט) שמבאר דין ברכת קליות שחוקים קמח ומוכיח מסוגיית הגמ' (ל"ו ע"א) לברך ברכתן הראויה להם, וכתב דזה דומה לדין תמרים שמיעכן ביד ועשה מהן עיסה שכי' מרן [ומקורו מהרמב"ם] שלא נשתנית ברכתן. עוד הוכיח עשרה מסכים לדעתו ממ"ש בסי' ר"ד סי"א "אפי' הם כתושים ביותר" - לא נשתנית ברכתן. והוסיף מהרי"ץ, דאפי' שהמג"א כתב (ר"ד סי"ק כ"ב) "דוקא שהוכר מהותו ותארו, אבל אם נפסדה צורתו העצמי מברך שהכל וכמ"ש ההגה בסי' ר"ב ס"ז", זהו לשיטת הרמ"א, ואין כן דעת מרן. והוסיף עוד, שהמג"א כתב שאפי' לדעה זו [הרמ"א] דוקא שנימוחו לגמרי. פירוש דכך מבאר המג"א בדין הפאוודלא דדוקא שנימוחו לגמרי אבל בנתמעך בלבד מודה הרמ"א למרן.

אך פשיטא דדעת מרן אפי' נימוחו לגמרי או קליות שנכתשו ועשאן קמח לא נשתנית ברכתן כלל. וכך מסיים מהרי"ץ - הרי לך מבואר כמו שכתבתי, תהילה לאל יתברך. וכ"כ בסביב לשולחן על השת"י סי' ר"ב ס"ז דדעת מהרי"ץ אפי' נימוחו לגמרי לא נשתנית ברכתן. וה"ה לנטחנו במיקסר וכה"ג.

עוד יש להוכיח ממה שמהרי"ץ הביא ראיה לדין קליות טחונים מתמרים שמיעכן, שאין חילוק בין יד לכלי, דודאי הקליות הם קשים ונטחנים ע"י כלי ולא ע"י מיעוד ביד. ומלשון הרמב"ם שכתב "שמיעכן ביד" אין להוכיח דוקא ביד ולא בכלי, חדא, דדיבר בהווה. ועוד, דמהיכי תיתי למימר דמיעכן בידו ממש ולא בכלי שאחו בידו. ולבר מן דין, איתא בתוספתא מעשר שני (ב', ד') "אין שורין תמרים להוציא מהן שיכר אבל שוחקין ועושה מהן טרימא. והרי לשון שחיקה הוא ריסוק גמור וע"י כלי וקרי ליה טרימא.

גם בספר עריכת שולחן (סי' ר"ח ס"ו) ס"ל שאפי' נכתש לגמרי יברך ברכתו הראויה, דבדין "המדקוק" שעושים לוקנים שכותשים קטניות עד שנעשה קמח - כתב - שמברך עליו ברכת אותו המין או עץ או אדמה. אולם בשו"ע המקוצר סי' לח ס"י"ט כתב, כל מה שאמרנו שברכתו העץ או אדמה אינו אלא כשנניכר במקצת שהוא פרי, כגון עיסת תמרים או תפוז"א, אבל אם נתרסק שאינו ניכר כגון ריבה שמבשלין שנאבדה הצורה לגמרי ברכתן שהכל. עד כאן לקוצר הגיליון, ובגיליון הבא נעסוק בדעת פוסקי ק"ק ספרד בזה.

יחידי סגולה

ציצים ופרחים במשנת רבותינו

וְאִתָּהּ תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כ"ז, כ').

הגאון רבינו סעדיה צפירה זצ"ל בספרו 'כסף צרוף', כתב שבפסוק זה באו ללמדנו על עניני עסק התורה, וזה לשון קדשו: "ואתה תצוה", אפשר לומר, דהציווי הזה הוא על עסק התורה. "ויקחו אליך", אין קיחה אלא תורה שנאמר כי לקח טוב נתתי לכם וגו', שצריך האדם לעסוק בתורה בתמידות שנא' והגית בו יומם ולילה. "שמן זית", כמו ששמן זית מעולה על כל השמנים, כך דברי תורה מעולים על הכל. "זך", רמז לכ"ז אותיות התורה. "כתית", רמז לתלמידי חכמים שמכתתין רגליהם ממקום למקום לעסוק בתורה.

אי נמי, שבכח עסק התורה מכתתין ומשברין הסט"א. וזה "למאור" להם. או "למאור" להיות להם אור לעולם הזה ולעולם הבא שנא' כי נר מצוה ותורה אור, עד כאן.

וְאִתָּהּ תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (כ"ז, כ').

בפסוק זה רמז הגאון רבינו חיים סינאוני זצ"ל בספרו 'מקום מקדש', את סדר הלימוד הרצוי לכל אדם. שהנה הלא אמרו חז"ל (ע"ז י"ט ע"ב) לעולם ישלש אדם לימודו, שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד. ולפי זה יבואר הפסוק באופן נפלא, שהרי "שמן" - רומז לתורה שבכתב היא המקרא, השמן הוא סימן החכמה ומקור החכמה, היא תורתנו הקד', ו"זית", רומז למשנה שהיא מרורה כזית, לפי שאין בה את הטעמים והסברות לכל דין כמו שמבואר בגמרא, ולפיכך אמרו חז"ל שהפוסקים ומורים הלכה מתוך המשנה הרי הם מבלי עולם, "זך" - זוהי הגמרא שהיא זכה ונקיה, מובנת בטעמים וסברות בביאור דיני המשנה.

ומי שלומד בדרך זו מגיע לשלב הסופי הנרמז בתיבת "כתית", והיינו שאחר כל זאת יכתת הוא את לימודו בעומק העיון להגיע מתוכו לפסק ההלכה על פי מה שלמד עד כה, וכמ"ש רבותינו: "ליגמר איניש והדר ליסבר" (שבת ס"ג ע"א), ועוד אמרו על פסוק "הסכת ושמע ישראל" (דברים כ"ז, ט'): "כתתו עצמכם על דברי תורה" (ברכות ס"ג ע"ב).

ועוד יש לדרוש בתיבת "הסכת" שהיא נחלקת לתיבות: הס-כתת, ור"ל שמתחילה "הס"- אל תפסוק הלכה מתוך התלמוד אלא תלמד בנחת את המקרא המשנה והגמרא, ואח"כ "כתת" דהיינו כתת לימודך ביתר שאת שאז תגיע להבנת פסק ההלכה. ואחר שמגיע לפסק ההלכה, אז "למאור", תורתו מאירה לו להורות הוראות בישראל, ולא עוד אלא ש"להעלות נר תמיד" שהוא הולך וגדל ומוסיף תמיד על חכמתו.

רשת בתי ההוראה
המאורות
 להדלית קודש תימן
 מוסד חינוכי וחינוכי

מוקד ההלכה הארצי

שעל ידי רשת בתי ההוראה
חייגו בכל עת: *8416
 ישראל - 03-30-88-88-5
 ארה"ב - 151-8613-0185
 ניתן לשלוח שאלות במייל, ולקבלת העלון מדי שבוע בדוא"ל - שלחו ל:
 sm08830222@gmail.com | או באמצעות
 אתר המאורות: kav.meorot.net

לתרומות והקדשות לזיכוי הרבים
 בארץ ובעולם - חייגו: 08-9302-302